

ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

Περιγραφή Χρηματοδοτούμενου Ερευνητικού Έργου
1η Προκήρυξη Ερευνητικών Έργων ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. για την
ενίσχυση των Μελών ΔΕΠ και Ερευνητών/τριών και την
προμήθεια ερευνητικού εξοπλισμού μεγάλης αξίας

Τίτλος Ερευνητικού Έργου: Δημοκρατική συρρίκνωση, κομματική πολιτική και κοινωνική διαμαρτυρία στα χρόνια της «Μεγάλης Ύφεσης». Η περίπτωση της Ελλάδας, 2008-2018

Επιστημονικός/ή Υπεύθυνος: Σεραφείμ Ι. Σεφεριάδης

Φιλικός προς τον αναγνώστη τίτλος: Δημοκρατική συρρίκνωση, κομματική πολιτική και κοινωνική διαμαρτυρία (Ελλάδα 2008-2018)

Επιστημονική Περιοχή: Κοινωνικές Επιστήμες

Φορέας Προέλευσης και Χώρα: Πάντειο Πανεπιστήμιο, Ελλάδα

Φορέας Υποδοχής: Πάντειο Πανεπιστήμιο

Συνεργαζόμενος Φορέας: Scuola Normale Superiore

Ιστοσελίδα προβολής του Έργου
(αν υφίσταται): <https://lcp.panteion.gr/>

Ποσό Χρηματοδότησης: €166.650

Διάρκεια Χρηματοδότησης: 36 μήνες

Σύνοψη Ερευνητικού Έργου

Η πρόταση αυτή εκκινεί από τη διαπίστωση ότι, παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί κατά τις δυο τελευταίες δεκαετίες, η συνδυαστική μελέτη θεσμικής και συγκρουσιακής πολιτικής (της πολιτικής ως διακυβέρνησης και της πολιτικής ως αγώνα), που αποτελεί προϋπόθεση για στερεοσκοπική θέαση του πολιτικού φαινομένου, ακόμη υστερεί. Ως αποτέλεσμα, στο πλαίσιο της πολιτειολογίας, η «Μεγάλη Ύφεση» τείνει να κανονικοποιείται (χωρίς θεωρητική αποτίμηση του ότι ενέχει εγχειρήματα κυριαρχίας), ενώ οι μελέτες περί συλλογικών δράσεων κατά κανόνα αδυνατούν να υπερβούν τον ορίζοντα της απλής περιγραφής (χωρίς μέριμνα για την αξιολόγηση του ρόλου που ασκεί η πολιτική στην ανάπτυξη και έκβασή τους). Επισταμένη μελέτη της ελληνικής περίπτωσης κατά τη δεκαετία 2008-2018 –όπου σημειώθηκε και μεγάλης έκτασης κοινωνική διαμαρτυρία αλλά και ριζική ανακατάταξη στο κομματικό σύστημα– μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Επανεκτιμώντας και ανασκευάζοντας έννοιες και θεωρία στα δυο πεδία καθ' οδόν προς μian εύρωστη διεπιστημονικότητα, η έρευνα, στον τομέα της θεσμικής πολιτικής, (α) εξετάζει το χαρακτήρα της «κρίσης» (μέσα από αποτίμηση των εναλλακτικών περί αυτήν λόγων)· (β) αποτυπώνει σταθμούς στη διαδικασία της «δημοκρατικής συρρίκνωσης» (λ.χ., μεταβολές στο ισοζύγιο εκτελεστικής-νομοθετικής εξουσίας)· και (γ) διερευνά τη σοβούσα «κρίση αντιπροσώπευσης» εστιαζόμενη στην εσωτερική λειτουργία των κομμάτων. Ως προς τη συγκρουσιακή πολιτική της περιόδου (α) καταγράφει τις νέες μορφές διεκδίκησης επανεξετάζοντας την έννοια της «ριζοσπαστικοποίησης» ως ανανέωση ρεπερτορίου δράσης· (β) αναδεικνύει την υποκειμενική διάσταση της διαμαρτυρίας προβαίνοντας σε ποιοτική-εθνογραφική καταγραφή των κυρίαρχων προσλήψεων (μέσω της διεξαγωγής συνεντεύξεων και αξιοποίηση της μεθόδου του βιντεοσκοπημένων δοκιμίου)· και (γ) προβαίνει σε εκτενή ανάλυση των αυξομειώσεων στο ρυθμό της διαμαρτυρίας δίνοντας έμφαση στη διαδικασία της πολιτικής διαμεσολάβησης. Συνδυάζοντας τα ευρήματα επιχειρείται τέλος προβληματισμός αναφορικά με το μέλλον της δημοκρατίας στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Εκτός από τα καθαυτό της αποτελέσματα, η έρευνα συγκροτεί μια στέρεα βάση δεδομένων για μελλοντικούς ερευνητές.

Πρωτοτυπία του Ερευνητικού Έργου

Βασική επιδίωξη της έρευνας αποτελεί η υπέρβαση επιφανειακών αναλύσεων της σύγχρονης πολιτικής στις δημοκρατίες, που χαρακτηρίζονται από μια τάση αξιωματικής παραδοχής όσων πάραυτα χρειάζεται να εξηγηθούν. Φιλοδοξώντας να συγκροτήσει ένα λογισμικό για την εύρωστη διεπιστημονική επικοινωνία θεσμικής και συγκρουσιακής πολιτικής, η έρευνα αποσκοπεί στην κατάδειξη (α) του πώς η σύγχρονη δημοκρατική συρρίκνωση αποτελεί έκφανση ενός εμπρόθετου εγχειρήματος συστημικής αναπαραγωγής μέσω της περιστολής κοινωνικών δικαιωμάτων, και (β) του πώς η ανάπτυξη, η αναπτυξιακή τροχιά, και οι εκβάσεις των κοινωνικών κινημάτων επηρεάζονται καθοριστικά από τους τρόπους με τους οποίους κινηματικές οργανώσεις και φίλια πολιτικά κόμματα αξιοποιούν τους στρατηγικούς τους πόρους. Η επισήμανση και διεξοδική διερεύνηση εγχειρημάτων κυριαρχίας στο εσωτερικό της θεσμικής πολιτικής, και μορφών διακυβέρνησης στο εσωτερικό της συγκρουσιακής πολιτικής αποτελεί μια εξαιρετικά πρωτότυπη προσέγγιση των σύγχρονων προβλημάτων. Επιπλέον, θέτει επί τάπητος και επιδιώκει να απαντήσει κρίσιμα ερωτήματα αναφορικά με τρέχουσες δημοκρατικές δυσλειτουργίες καθώς και το δημοκρατικό μέλλον. Εξίσου πρωτότυπα είναι τα αναμενόμενα αποτελέσματα τόσο ως προς τη θεωρητική τους επίδραση και την αναδιάταξη των ερευνητικών ενδιαφερόντων που αναμένεται να προκαλέσουν, όσο και ως προς τη συστηματική κατάδειξη των εννοιολογικών τους προϋποθέσεων (καθώς η έρευνα περιλαμβάνει την εκτενή γνωστική καταγραφή και αξιολόγηση σειράς κρίσιμων εννοιών). Η έρευνα είναι επίσης πρωτότυπη αφενός αναφορικά με τη μεθοδολογία της και αφετέρου αναφορικά με τις τεχνικές που χρησιμοποιεί. Η θεσμική ανάλυση αναλαμβάνει τον πρωτότυπο στόχο της λεπτομερούς καταγραφής μορφών μεταδημοκρατίας, ενώ η Κριτική Ανάλυση Γεγονότων Διαμαρτυρίας υπερβαίνει κατά πολύ την απλή καταγραφή και περιγραφική ποσοτικοποίηση με στόχο την κατάθεση επεξηγηματικών κρίσεων για την ανάπτυξη, την εξέλιξη και τις εκβάσεις των κοινωνικών κινημάτων. Εξίσου πρωτότυπη είναι η έμφαση στην υποκειμενική διάσταση της πολιτικής. Μέσω της δημιουργίας focus groups και της χρήσης προωθημένων κινηματογραφικών δοκιμίων, επιδιώκεται η αποτύπωση των τρόπων με τους οποίους οι πολίτες βίωσαν τα κομβικά γεγονότα της περιόδου, αναδεικνύοντας τις έλλογες θεματικές που συνεπήραν το φαντασιακό τους.

Αναμενόμενα αποτελέσματα & Αντίκτυπος του Ερευνητικού Έργου

Βασική φιλοδοξία της έρευνας είναι η παραγωγή του είδους εκείνου της κοινωνικής επιστήμης που χαρακτηρίζεται από γνωστική συνάφεια. Η τολμηρή ενασχόληση με το ζήτημα της δημοκρατικής συρρίκνωσης καθώς και του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η ενεργοποίηση του Δήμου στην ενατένιση της δημοκρατικής εμπάθυνσης, αποτελούν σημαντική συμβολή τόσο για την επιστήμη όσο και για την κοινωνία. Εξίσου κρίσιμη είναι όμως και για την οικονομία. Η κατανόηση των αλλαγών που επήλθαν στο πολιτικό σύστημα στα χρόνια της «Μεγάλης Ύφεσης» καθώς και των διαρκών τους αλληλεπιδράσεων με κοινωνικές διεργασίες (στοιχεία που αποτελούν επιτομή της εύρωστης διεπιστημονικότητας που επιδιώκει η έρευνα) συμβάλλει αποφασιστικά στον περιορισμό αυτού που ο χρηματιστικός κλάδος αποκαλεί «συστημική διακινδύνευση». Βοηθά επίσης στη λήψη καλύτερων αποφάσεων [better decision-making] σε έναν ταχύτατα μεταβαλλόμενο κόσμο.

Ανασυγκροτώντας κεντρικές έννοιες και αποτιμώντας κρίσιμες θεωρητικές αντιπαραθέσεις τόσο στη θεσμική όσο και τη συγκρουσιακή πολιτική, προσδοκούμε ότι η έρευνά μας θα θέσει τις βάσεις για νέες προσεγγίσεις τόσο εμπειρικά όσο και θεωρητικά. Έχοντας διεξαγάγει εκτενή ανάλυση στα δυο πεδία (θεσμική και συγκρουσιακή πολιτική), θα είμαστε σε θέση να συνθέσουμε επωφελώς τα ευρήματα καθ' οδόν προς μια διεπιστημονικότητα ικανή τόσο να θέσει σημαντικά ερωτήματα στη σύγχρονη δημοκρατική θεωρία, όσο και να παράσχει σημαντικές –θεωρητικά γειωμένες και εμπειρικά ευκρινείς– απαντήσεις: Π.χ.,

- Ποιες είναι οι πραγματικές πηγές και η φύση της δημοκρατικής συρρίκνωσης, μέσω ποιων ακριβώς διαδικασιών εξελίχθηκε, και πώς τα κοινωνικά κινήματα –ιστορικά, οι βασικοί προωθητές και καταλύτες του εκδημοκρατισμού– επιχείρησαν να την αποτρέψουν;
- Ποιοι παράγοντες εμπόδισαν βραχυπρόθεσμα τα κοινωνικά κινήματα να μπουν εμπόδιο στην επιβολή της λιτότητας, και ποιες είναι οι προοπτικές τους για το μέλλον;
- Ποιος ήταν ο ρόλος που διαφορετικοί πολιτικοί λόγοι και στρατηγικές διαδραμάτισαν, και τι είδους παρακαταθήκες άφησε το πρόσφατο διεκδικητικό κύμα;
- Ποιες είναι οι προϋποθέσεις, και τι συγκεκριμένες προτάσεις μπορούν να κατατεθούν για να επιτευχθεί η δημοκρατική εμπάθυνση;

Η σημασία της χρηματοδότησης

Η χρηματοδότηση από το ΕΛΙΔΕΚ σημαίνει πάρα πολλά στο κάθε ένα μέλος της ερευνητικής ομάδας, και μάλιστα με πολλούς τρόπους: προσωπικά, επαγγελματικά και –ίσως το κυριότερο– γνωστικά. Το εν γένει ερευνητικό τοπίο στην Ελλάδα έχει επιβαρυνθεί από την οικονομική κρίση και, στις μέρες μας, από το ξέσπασμα της πανδημίας COVID-19. Ακριβώς για το λόγο αυτό, η έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες καθίσταται πιο αναγκαία από ποτέ. Η δυνατότητα στοχασμού πάνω στις πηγές των κοινωνικών προβλημάτων με στόχο την κατάθεση τρόπων για την αντιμετώπισή τους αποτελούν παράγοντα εκ των ων ουκ άνευ τόσο για την ερευνητική κοινότητα όσο και την κοινωνία στο σύνολό της. Η χρηματοδότηση του ΕΛΙΔΕΚ παρέχει τη δυνατότητα αυτή στους μελετητές (τόσο σε νεότερους όσο και σε πιο παλιούς) –κάτι για το οποίο εμπνέει ολόκληρη την ερευνητική ομάδα και εμένα προσωπικά ως Ερευνητικό Υπεύθυνο, και για το οποίο είμαστε ευγνώμονες.

ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Λ. Συγγρού 185 & Σάρδεων 2
ΤΚ. 17121, Νέα Σμύρνη, Ελλάδα
210 64 12 410, 420
communication@elidek.gr
www.elidek.gr